CUDES JOURNAL
CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES

Taş, M. & Doğan, M. (2022). Şanlıurfa Sıra Geceleri ve Turizm İlişkisi: Sıra Gecesi Düzenleyen İşletmeler Üzerinden Bir Değerlendirme. *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 5(2), 84-96.

Şanlıurfa Sıra Geceleri ve Turizm İlişkisi: Sıra Gecesi Düzenleyen İşletmeler Üzerinden Bir Değerlendirme

Şanlıurfa Sıra Nıghts and Tourısm: An Evaluatıon on Busınesses Organısıng Sıra Nıghts

Mehmet TAŞ
Batman Üniversitesi
E-posta: mem200001@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7570-2475

Doç. Dr. Mustafa DOĞAN
Batman Üniversitesi
E-posta:mustafadoganmustafa@gmail.com
ORCID:0000-0001-7648-8469

DOI: http://dx.doi.org/10.29228/cudes.66659

Makale Bilgisi

Received: 05.11.2022
Accepted: 14.11.2022

Anahtar sözcükler: Somut Olmayan Kültürel Miras, Sıra Gecesi, Şanlıurfa, Turizm, Türkiye

Öz

Bu çalışmanın temel amacı Şanlıurfa'daki geleneksel sıra gecesi aktivitelerinin turizmle ilişkisinin araştırılmasıdır. Çalışmada yarı yapılandırılmış bir soru formu ile görüşme tekniği kullanılmış ve Şanlıurfa'da sıra gecesi düzenleyen 19 işletme üzerinden Mart 2022'de veriler toplanmıştır. Ortaya çıkan bulgular Şanlıurfa'daki sıra gecesinin turizmi doğrudan etkileyen bir turistik çekicilik unsuru olduğu, ziyaretçiler için vazgeçilmez bir aktiviteye dönüştüğü; destinasyon memnuniyeti açısından sıra gecelerinin eğlence ihtiyacını karşılayan aynı zamanda kültürel etkileşime de olanak sağlayan bir miras değeri olduğu görülmüştür. Sıra gecesi geleneği turizm faaliyetlerinin artması ve değişen turistik istekler/ihtiyaçlar neticesinde değişmiş ve sıra gecelerinin eğlence yönü daha önemli hale gelmiştir. Gelenekselden farklı olarak; kadın ve erkeklere bir arada hizmet veren hem alkollü hem de alkolsüz sıra gecesi düzenleyen işletmeler bulunmaktadır. Sıra gecesi talebini büyük oranda seyahat acentelerinin yönlendirdiği, kentteki işletmeler arasında yoğun rekabetin olduğu ortaya çıkmıştır.

ArticleInfo

Geliş: 05.11.2022
Onay: 14.11.2022

Keywords: Intangible Cultural Heritage, Sıra Nights, Şanlıurfa, Tourism, Turkey

Abstract

The main purpose of this study is to investigate the relationship between traditional sıra nights activities in Şanlıurfa and tourism. In the study, a semi-structured questionnaire and interview technique were used and data were collected in March 2022 from 19 businesses that organized sıra nights in Şanlıurfa. The findings revealed that sıra nights in Şanlıurfa is a tourist attraction that directly affects tourism and has turned into an indispensable activity for visitors; In terms of destination satisfaction, it has been seen that sıra nights are a heritage value that meets the entertainment needs and also allows cultural interaction. The tradition of sıra nights has changed as a result of the increase in tourism activities and changing touristic demands/needs, and the entertainment aspect of sira nights has become more important. Unlike the traditional; There are businesses that organize both alcoholic and non-alcoholic sıra nights that serve men and women together. It has been revealed that the demand for sıra nights is mostly driven by travel agencies and there is intense competition among the businesses in the city.

1. GİRİŞ

Kültür ve kültürel, küresel ölçekte turizm hareketliliğini en fazla tetikleyen unsurlardandır (Timothy ve Tosun, 2003). Öyle ki, UNESCO'nun listesinde yer alan somut ve somut olmayan kültürel miras değerleri her yıl önemli sayıda ziyaretçinin turizme katılmasının temel motivasyonu olmaktadır. Turizm hareketinde sadece somut olan değil artık somut olmayan kültürel miras değerleri de insanları alternatif destinasyonlara ve etkinliklere sevk etmekte olup Türkiye de bu açıdan önemli miras unsurlarına sahip bir destinasyon olarak dikkat çekmektedir.

Anadolu'da yüzyıllardır yapıla gelen sohbet ve eğlence amaçlı geleneksel toplantılar bunlardan biridir. Sohbet toplantılarının temelde sosyal dayanışmanın sağlanması ve eğlence

ihtiyacının karşılanmasında önemli bir işlevi olduğu (Barakazı ve Öncel, 2017); hoşça vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme fonksiyonunun yanı sıra toplumsal kimlik kazandıran, yardımlaşma ve dayanışma gibi sorumluluklar yükleyen bir işlevinin de (Cicioğlu, 2018) bulunduğu görülmektedir.

Sosyal yaşamda önemli etkileri de olan sohbet toplantısı geleneğinin sürekli diri kalmasını sağlayan en önemli faktörlerden biri de müziktir (Tayanç, 2021). İnsanlığın ortak dili olan müzik kültüründen hareketle, bireyin içinde bulunduğu topluma dair birçok unsur öğrenilebilir (Odabaşı, 2006). Birçok kültürel değer bu kültürde ve türkülerde saklıdır (Oğuz, 2009). Müziğin sadece toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir unsuru değil aynı zamanda bir turistik çekicilik özelliği taşıdığı da bilinmektedir. Türkiye'de bu noktada en bilinen müzikli eğlence unsurlarından biri Şanlıurfa'ya has sıra geceleridir (Aslan, 2014). Şanlıurfa, Balıklıgöl, Göbeklitepe, Harran, Urfa Kalesi, ören yerleri, türküleri, sıra geceleri, halk hikâyeleri, el sanatları, tarihsel dokusu ve gastronomisiyle (Birinci vd., 2018) Mezopotamyanın önemli bir noktasında yer almakta olup günden güne artan ve gelişen turistik çekicilikleri ile önemli bir kültür turizmi destinasyonu haline gelmiştir.

Çalışma sıra gecesi geleneği ile turizm arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Turizmin ve Şanlıurfa Sıra Gecesi eğlencesi ya da aktivitesinin birbirleri üzerindeki etkileri, bu çalışmanın esas merak konusudur. Bu bağlamda kentte sıra gecesi düzenleyen işletmelerin sahipleri ya da yöneticileri üzerinden bir araştırma ve derinlemesine nitel bir analiz yapılmıştır.

1.1. Somut Olmayan Kültürel Miras Değerleri

Turizmin en önemli çekiciliklerinden olan kültürel miras, somut ve somut olmayan değerler olarak kategorize edilmektedir. UNESCO'nun 17 Ekim 2003 tarihinde yapılan 32. Genel Konferansı'nda (Türkiye'nin 27 Mart 2006'da taraf olduğu) "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" kabul etmiştir. Bu Sözleşmeye göre "Somut Olmayan Kültürel Miras", grupların, toplulukların ve kimi durumlarda bireylerin, kendi kültürel miraslarının bir parçası olarak gördükleri uygulamalar, anlatımlar, temsiller, beceriler, bilgilere ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelmektedir(UNESCO, 2022). Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi çerçevesinde, sözlü gelenekler ve anlatılar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatları geleneği olmak üzere beş farklı alan belirlenmiştir (Kartal, 2022). Somut olmayan kültürel mirasa; konuşulan diller, söylenen şarkılar, şiirler, şifa gelenekler, kutlamalar (kına, nişan, düğün, doğum, sünnet, ölüm vb.) etkinlikler, sözlü gelenekler, kültürlere özgü yiyecekler, yemekler, halk hikâyeleri (destan, masal, hikâye, tekerlemeler, maniler, meddahlık, karagöz vb.), şifa bilgileri ve el işçiliği, geleneksel sanatlar ve zanaatlar dahildir (Akmeşe vd., 2018; Dinç, 2021).

Bir toplumun müzik tarzı ve müzik eserleri, bir bölge ve o bölgede yaşayan yerel toplulukların kültürel özelliklerini yansıtan en önemli unsurlardan biridir. Şanlıurfa sıra geceleri, Şanlıurfa'nın müzik mirasını geçmişten bugüne taşıyan önemli bir eğlence ve kültürel aktivitedir. Şanlıurfa'nın somut olmayan kültürel mirasında önemli bir yere sahip olan sıra geceleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın başvurusu sonucunda ¨Elazığ'ın Kürsübaşı Sohbetleri¨, ¨Balıkesir'in Barana Geceleri¨ ile birlikte 2011 yılında UNESCO Dünya Somut olmayan Kültürel Miras Değerleri listesine ¨Geleneksel Sohbet Toplantıları¨ olarak dahil edilmiştir. Türkiye'nin aynı zamanda ilk somut olmayan kültürel miras değerleri arasında olan sıra gecelerinin somut olmayan miras değeri olarak tescil edilmesi, geleneğin yaşatılmasına bir katkı sunarken kentteki turistik hareketliliği de desteklemiştir(Türkiye Kültür Portalı, 2022).

1.2. Sıra Gecesi Geleneği

İnsanlığın ortak dili olan müzik kültüründen hareketle, bireyin içinde bulunduğu topluma dair de birçok unsur öğrenilebilir (Odabaşı, 2006). Müziğin sadece toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir unsuru değil, aynı zamanda bir turistik çekicilik özelliği taşıdığı da bilinmektedir. Türkiye'de bu noktada en çok bilinen müzikli eğlence unsurlarından biri Şanlıurfa'ya has sıra geceleridir (Aslan, 2014). Genellikle kış mevsiminde, aynı yaş grubundan erkeklerin her hafta dönüşümlü olarak akşamları belirli kurallar çerçevesinde yaptıkları müzikli ve yemekli toplantılara Şanlıurfa'da sıra gecesi denilmektedir (Kürkçüoğlu, vd. 2002).

Sıra gecesi, genel olarak bir müzik gecesi gibi algılansa da (Macit, 2010) müzik; yemek, sohbet ve oyunlarla birleştirilen bu eğlence geleneğinin, sadece önemli bir unsurudur. Sıra gecelerinin

kendi içinde önemli kuralları ve ritüelleri vardır. Bu kurallar; sıraya geliş, sırada oturma düzeni ve sırada misafir ağırlama gibi uyulması zorunlu kurallardır (Gönel Sönmez ve Öger; 2019). Sıra gecesinin başından sonuna kadar her türlü işin koordinasyonunu sağlamak ve yerine getirmekle sorumlu olan bir başkan vardır. Sıra gecelerinde Tolaka ve Yüzük Fincan oyunu gibi birçok geleneksel oyun da oynanır (Akbıyık, 2009).

Geleneksel sıra gecesi erkeklere has; kadın-erkek ayrımının olduğu bir sohbet ve eğlence toplantısıdır. Kadınlar arasında yapılan bu toplantılar "*sıra günü"* denilen gündüz ev gezmeleri şeklinde olmakta; kadınlar genellikle erkeklerinkinde olduğu gibi sohbet edip, oyun, türkü, mâni söyleyerek eğlenir (Akbıyık ve Kürkçüoğlu, 2002; Özdemir, 2001). Sıra gecelerinde gelenlere ilk olarak yörede "mırra" olarak adlandırılan acı kahve ikram edilir. Sıra gecelerinde farklı yemek sunumları yapıldığı olsa da vazgeçilmez ve değişmez yemeği çiğköftedir. Çiğköftenin yanında cacık, koruk salatası, çoban salatası da ikram edilmektedir. Bununla birlikte kadayıf, şıllık, katmer, baklava, küncülü akkıt, palıza ve şire gibi yöreye özgü mahalli tatlılardan biri ikram edilir.

1.3. Şanlıurfa ve Turizm

Şanlıurfa, Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Belgesi'nde marka şehirlerinden biri olarak adlandırılmakta olup; turizm gelişim bölgeleri içinde listelenmekte, inanç ve gastronomi turizmi koridorunda bulunmaktadır. Şanlıurfa; Göbeklitepe, Karahantepe, Balıklıgöl, Şanlıurfa ve Haleplibahçe Müzeleri, Tarihi kalesi, Peygamberler Şehri olarak da bilinen farklı dinlere ait kutsal alanları, Harran ve Halfeti ilçeleri ile turizmden ciddi bir pay alır hale gelmiştir.

Şehirde 2022 yılı içerisinde aktif olarak hizmet eden turizm işletme belgeli konaklama tesis sayısı toplam 22 adet, belediye belgeli konaklama tesis sayısı toplam 66 adettir. Şanlıurfa il ve ilçe merkezlerinde toplam 7.834 yatak kapasitesi ile 111 konaklama tesisi bulunmaktadır((T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022).

Tablo 1. 2007-2022 (Haziran'a kadar) Yılları Arası Şanlıurfa İli Geceleme Sayıları

2007-2021 YILLARI ARASI ŞANLIURFA İLİ GECELEME SAYILARI				GELEN TURİST SAYISI		
Yılı	**Yerli Turist**	**Yabancı Turist**	**TOPLAM**	**Yerli Turist**	**Yabancı Turist**	**TOPLAM**
2007*	134.688	11.433	146.121			
2008*	329.038	44.868	373.906			
2009*	345.317	41.710	387.027			
2010*	397.283	31.700	428.983			
2011*	420.202	36.646	456.848			
2012*	459.493	34.997	494.490			
2013*	565.210	62.347	627.557			
2014*	736.834	69.302	806.136			
2015*	623.638	52.375	676.013			
2016*	646.502	44.296	690.798			
2017*	760.948	45.417	806.365			
2018**	976.694	33.385	1.010.079	559.792	19.559	579.351
2019**	1.020.289	39.561	1.059.850	579.017	21.897	600.914
2020**	508.234	33.409	541.643	296.812	11.503	308.315
2021**	699.005	38.071	737.076	5.163	486.334	491.497
2022 (Haziran itibariyle)	439.177	26.873	466.050	259.636	16.456	276.092

Kaynak: https://sanliurfa.ktb.gov.tr/TR-310116/2022-turizm-istatistikleri.html

2020 yılında ziyaretçi rekoru kırması yönünde büyük bir beklenti oluşmuşsa da Göbeklitepe'nin üç ay görüşe kapanmış olması ve yeni tip koronavirüs hastalığının etkisiyle istenilen

seviyeye ulaşamamıştır. Tablo 1'de 2020 yılında yerli ve yabancı turist sayısındaki azalma; kentin en önemli ekonomi dinamiklerinin başında gelen turizmin, koronavirüs nedeniyle ciddi şekilde etkilendiğini göstermektedir.

2. AMAÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmada Şanlıurfa'da yerel kültürel dokunun ve kentin imajında önemli bir yeri olan sıra gecelerinin turizme, turizm gelişiminin de sıra geceleri geleneğine etkilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda Şanlıurfa'da sıra gecesi eğlencesi-aktivitesi düzenleyen işletmelerin sahipleri ya da yöneticileriyle görüşmeler aracılığıyla veriler toplanmıştır.

Şanlıurfa'da mevsime göre ya da turizm sezonuna göre değişmekle birlikte toplam 35-50 civarında sıra gecesi düzenleyen işletme bulunmaktadır. Bu sayı resmi olarak bilinmemekle birlikte kentte yapılan taramada bu sayı aralığında bir işletme olduğu tespit edilmiştir. Sıra gecesi yapan işletme sayısının turizmin mevsimsel olarak yüksek olduğu sezonlarda 50'ye yakın; düşük sezonlarda ise 35 civarı olduğu düşünülebilir. Görüşme yapılan işletme sayısı ise 19'dur. Bu çalışma nitel bir araştırmaya dayanmakta olup araştırmada yüz yüze görüşme-mülakat yöntemi benimsenmiş ve araç olarak yarı yapılandırılmış bir soru formu ile derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma çok çeşitli araştırma modellerini, epistemolojik yaklaşımları ve derinlemesine görüşme, odak grup ve katılımcı gözleme, doküman ve görsel veri analizini kapsayan özellikle toplumsal araştırmalarda kullanılan bir yaklaşımdır (Zapata ve Yalaz, 2019). Araştırmanın teorik çerçevesi için öncelikle literatür taraması yapılmış ve görüşmede kullanılacak sorular belirlenmiştir(Akbıyık,2014., Atlı, 2018., Barakazı ve Önçel, 2017., Çepik, 2020., Kürkçüoğlu, 2017). Sıra gecesi düzenleyen otel ve konukevlerinin işletme sahibi veya yöneticileriyle yüz yüze görüşme yapılırken sohbetin akışı engellenmemiş farklı veriler de elde edilmiştir. Her sohbet ortalama 60 ile 90 dakika arasında sürmüş olup izin alınmak suretiyle ses kaydı alınmıştır.

Bu araştırmada 11 soruluk mülakat formu uygulanmıştır. Sıra gecesi düzenleyen yiyecek içecek işletmelerinin müdürleri, yöneticileri ya da sahipleriyle aşağıda detayları verilen yarı yapılandırılmış soru formu ve görüşme sırasında karşılıklı etkileşimle gelişen sohbet ile bilgiler elde edilmiştir.

1	Kendinizi kısaca tanıtır mısınız (Yaş, eğitim durumu, mesleki geçmiş, bu işletme ile ilişkisi ve geçmişi, pozisyonu…)
2	İşletmenizi kısaca tanıtır mısınız (Ne zaman kuruldu, sahibi-yöneticisi kim? Ne kadar zamandır sıra gecesi organize ediyor? Sıra gecesi dışında da hizmet veriyor mu? Kapasitesi nedir? Kaç çalışan var? vb.)
3	Sıra gecesi işleyişi düzeni-akışı nasıl? (Ne zamanlarda, mevsim olarak, haftanın günleri olarak, saat olarak düzenleniyor? Menü ve akış nasıl? Müzik ve görsel düzen nasıl? Sıra gecesi ekibi-sanatçılar yerel mi nasıl? vb.)
4	Sıra gecesi müşterileri nasıl geliyor? (Seyahat acenteleri ile anlaşmalı onlar mı gönderiyor, bağımsız-bireysel müşteriler mi? Ağırlık hangisinde?
5	Katılanların Profili? (Hangi şehirden geliyorlar ağırlıklı olarak, yaş, cinsiyet vb.)
6	Sıra geceleriyle ilgili istatistikî bilgiler var mı? (Yıllara göre talep arttı mı? Talep eden acente sayısı-kişi sayısı? Sayılar arttı mı azaldı mı, son yıllarda belirgin bir artış-azalış var mı? Pandemiden bağımsız olarak)
7	Turist için etkisi nasıl sizce? (Katılanlar neler diyorlar, nasıl bir tatmin etkisi var?)
8	Sıra gecesi sizce şehirdeki turist için vazgeçilmez bir aktivite mi-etkinlik mi?
9	Sıra geceleri Şanlıurfa turizmi için nasıl bir öneme etkiye sahip?
10	Son 20 yılda Sıra gecesi düzenleyen işletme sayısı arttı mı azaldı mı?
11	Sıra gecesinin turizme olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?

Derinlemesine görüşmelerden elde edilen tüm veriler tema analizi, betimsel analiz ve içerik analizi (Günbayı, 2019) yapılarak belirli kategoriler altında tablolaştırılarak değerlendirilmiş ve bunun sonucunda bulgular ortaya çıkmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmada görüşülen 19 işletmecinin yaş dağılımları 24-52, mesleki deneyimleri 1-30 yıl arasındadır. Eğitim durumları açısından işletmeciler iki lisans, iki yüksekokul, 14 lise mezunu ve bir lisans öğrencisidir. Görüşülen işletmecilerden yedi kişi işletme sahibi, 11 kişi müdür ve bir kişi halkla

ilişkiler müdürü pozisyonundadır. Görüşülen işletmecilerin demografik özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir. Görüşülen tüm işletmeciler erkek olup ancak sadece bir işletmenin sahibinin kadın olduğu (K4) görüşülen kişiden (müdür) öğrenilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Görev	Mesleki Deneyim
K1	E	34	Lise	Müdür	12 yıl
K2	E	36	Lise	Müdür	10 yıl
K3	E	30	Lise	İşletme Sahibi	15 yıl
K4	E	28	Yüksekokul	Müdür	10 yıl
K5	E	47	Lise	İşletme Sahibi	15 yıl
K6	E	24	Lisans Öğrencisi	Halkla İlişkiler	1 yıl
K7	E	35	Lise	İşletme Sahibi	20 yıl
K8	E	46	Lise	Müdür	23 yıl
K9	E	50	Lisans	İşletme sahibi	4 yıl
K10	E	32	Lise	Müdür	8 yıl
K11	E	32	Lise	Müdür	8 yıl
K12	E	36	Lise	Müdür	15 yıl
K13	E	32	Lisans	Müdür	20 yıl
K14	E	41	Lise	Müdür	30 yıl
K15	E	46	Lise	İşletme Sahibi	15 yıl
K16	E	44	Lise	İşletme sahibi	26 yıl
K17	E	38	Yüksekokul	Müdür	22 yıl
K18	E	31	Lise	İşletme Sahibi	17 yıl
K19	E	52	Lise	Müdür	30 yıl

Tablo 3'de sıra gecesi düzenleyen işletmelerin geçmişi, temel fiziki ve ruhsat durumları ile personel sayılarına ilişkin bilgiler derlenmiştir.

Tablo 3: İşletme ile İlgili Özellikler

	Kuruluş Yılı	Türü	Hizmet Alanları	Kapasite	Çalışan Sayısı
K1	2018	Betonarme	Otel +Sıra gecesi+ Özel toplantılar	220	25
K2	2020	Han Taş Yapı	Cafe +Sıra gecesi	300	30
K3	2000	Konak Taş Yapı	Konaklama +Sıra gecesi	165	7
K4	2015	Han	Restoran +Sıra gecesi	500	35
K5	1999	Konak Taş Yapı	Sıra gecesi	150	8
K6	2005	Betonarme	Otel +Sıra gecesi +Özel toplantılar	170	
K7	2020	Konak Taş Yapı	Konaklama +Sıra gecesi+ Özel günler	315	5
K8	1999	Konak Taş Yapı	Konaklama+ Sıra gecesi	500	30
K9	2019	Konak Taş Yapı	Konaklama+ Sıra gecesi	120	8
K10	2006	Konak Taş Yapı	Konaklama+ Sıra gecesi	110	7
K11	2022	Konak Taş Yapı	Konaklama+ Sıra gecesi	250	9
K12	2014	Konak Taş Yapı	Konaklama+ Sıra gecesi	130	12
K13	2017	Konak Taş Yapı+ Mağara	Konaklama+ Sıra gecesi	700	15
K14	2019	Konak Taş Yapı	Konaklama+ ıra gecesi	120	22
K15	2008	Konak Taş Yapı	Konaklama+ Sıra gecesi	180	8
K16	2019	Konak Taş	Sıra gecesi	600	17

		Yapı			
K17	2014	Konak Taş Yapı	Konaklama+ Sıra gecesi	120	20
K18	2019	Konak Taş Yapı	Konaklama+ Sıra gecesi	90	8
K19	2005	Konak Taş Yapı	Konaklama+ Sıra gecesi	1000	35

İşletmelerden yedi tanesi 1999-2008 yılları arasında, dört tanesi 2014-2017, sekiz tanesi 2019-2022 (2019 Göbeklitepe yılı ve sonrası) arasında hizmete başlamıştır. Özellikle Göbeklitepe'nin 2018 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmesi ve Türkiye'de 2019 Göbeklitepe Yılı ilan edilmesi ile işletme sayısında artış olduğu gözlemlenmiştir. İşletmelerden iki tanesinin betonarme yapıdan, 16 tanesinin konukevi beyaz taş yapıdan, bir tanesi han beyaz taş yapıdan oluşmaktadır. Faaliyet alanlarına bakıldığında K1 ve K6 otel(konaklama), sıra gecesi ve özel toplantılar, K2 sıra gecesi ve kafeterya, K4 restoran ve sıra gecesi, K16 sadece sıra gecesi düzenleyen; diğer işletmelerse konaklama tesisi ve sıra gecesi hizmeti vermektedir. Bu işletmelerin sıra gecesi kapasitelerinin 900 ila 1000 kişi arasındadır. Her bir işletmedeki çalışan sayısı 5-35 arasında değişmektedir.

Sıra gecesi işleyişi, yoğunluk dönemleri, düzenlenen gün ve saatler, menü, sahne alan sanatçılarla ilgili konuda, sıra gecelerinin özellikle ilk ve sonbahar aylarında hafta içi ve hafta sonları genellikle 20.00 ile 23.00 arasında düzenlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca sıra gecelerinin kadın-erkek ayrımı olmaksızın herkese açık olduğu görülmüştür.

Şanlıurfa'da sıra gecelerinin en yoğun olduğu dönem; Mart, Nisan, Mayıs, Haziran ortasına kadar ve Eylül, Ekim, Kasım'a kadar devam eder. Biz haftanın her günü saat 20.00-23.00 arası herkese açık sıra gecesi düzenliyoruz (K1, 04 Mart, 2022).

Mart ayında başlar haziran ayına kadar bahar dönemi, Eylül ayından Kasım ayına kadar sonbahar dönemi en yoğun dönemlerdir. Cumartesi ve Pazar sürekli olmak üzere tur acentelerinin sıra gecesi taleplerine göre 7 güne çıkabiliyor. Sıra gecemiz kadın erkek ayrımı olmadan akşam saat 20.00 gibi yöresel müzik eşliğin başlar ve gece saat 23.00 gibi sona erer (K2, 10 Mart, 2022).

Urfa'da sıra geceleri ağırlıklı olarak Nisan'da başlar Haziran 15'ine kadar daha sonra Eylül 15'te tekrar başlar Kasım 15'ine kadar devam eder. Bunun dışında kalan dönemlerde de sıra geceleri düzenlenmektedir. Sıra gecesini genelde haftada iki gün, kadınlara da açık olarak Cumartesi, Pazar yapmaktayız. (K9, 08 Mart, 2022).

Sıra gecelerinde sahne alan sanatçıların yerel sanatçılardan, ikram edilen yemeklerin genellikle birbirine benzer ve yöresel yemeklerden oluştuğu bilgisine ulaşılmıştır. Bir işletme "İsot Şerbeti" ile kentin gastronomisine ve turistik-hediyelik ürün gamına katkıda bulunmuştur. Bir işletme vejetaryen müşterileri de dikkate aldıklarını ve ona göre de menü sunduklarını beyan etmiştir.

Yemekli menümüzde karışık Urfa kebap, lebeni, bostana, içli köfte, fındık lahmacun ve içecek ikramı yapılır. Sahnede çiğköfte yoğrulur ve müşterilerimize sunulur (K1, K2, K3, K8, K12 Mart 2022).

Ayrıca patentini de almış olduğumuz isot şerbetini de servis ediyoruz (K16, 12 Mart, 2022).

Yemekli menüde içli köfte, fındık lahmacun, lebeni, bostana ve Urfa kebap gibi yöresel tatlar ikram ediyoruz (K5, 08 Mart, 2022).

Konuklarımıza yöresel müziğimiz eşliğinde yöresel yemeklerimizi ve tatlılarımızı ikram ediyoruz. Şayet vejetaryen ise ona göre ikramlarımız yapılır (K14, 09 Mart 2022).

Sıra gecesi düzenleyen işletmelerin bazıları talep olması durumunda(K1, K7, K12, K13, K17, K18) alkol ikramı yapılmakta olduğu diğer işletmelerde ise alkol ikramı yapılmadığı görülmüştür. Kategorize edilen cevaplardan alkol servisi olan ve olmayan işletmeler açısından da bir farklılık olduğu; alkol servisi olan işletme sayısının son yıllarda talebe bağlı olarak arttığı bilgisine ulaşılmıştır.

Urfa türküleri eşliğinde lebeni, borani aşı, içli köfte, haşhaş kebap ev içecek bunun yanında alkol isteyen misafirlerimize alkol ikramı da yapılmaktadır (K1, 04 Mart 2022)

Alkol isteyen müşterilerimize alkol ikramı yapılmaktadır (K7, 05 Mart, 2022)

Sıra gecesinin temelinde alkol yoktur. Eğlence amaçlıdır. Birde katılanların çoğunluğu ailelerdir. Bu da bizim için sıkıntıdır. Tabi ki alkolü sıra gecesi yapanlara da saygımız vardır. Alkollü sıra gecesi yapan mekân sayısında da son yıllarda ciddi artış vardır(K9, 08 Mart 2022).

İsteyen misafirlerimize alkol ikramı yapıyoruz (K13, 07 Mart, 2022).

Sıra gecesine katılımın Mart, Nisan, Mayıs, Haziran ve Eylül, Ekim, Kasım aylarında yüksek diğer aylarda daha az olduğu görülmektedir. Bazı işletmeler (K1, K4, K5, K8, K10, K11, K13, K14, K16, K18, K19) her gün; bazıları (K2, K6, K7, K9) işletmeler 2 günde bir ve bazıları da (K12, K15, K18) 3 günde bir sıra gecesi düzenlemektedir. Tüm işletmelerde müzisyen olarak yerel sanatçılar istihdam edilmekte ve programda yöresel türküler sunulmaktadır.

Şanlıurfa'da sıra gecelerinin en yoğun olduğu dönem; Mart, Nisan, Mayıs, Haziran ortasına kadar ve Eylül, Ekim, Kasım'a kadar devam eder. Biz haftanın her günü saat 20.00-23.00 arası sıra gecesi düzenliyoruz(K1, 04 Mart, 2022).

Sahne alan müzisyenlerimiz 7-8 kişilik yerel sanatçı grubumuz yöresel kıyafetlerle sahne almaktadır (K2, 10 Mart, 2022).

Burada sahne alan sanatçılar yörede yetişmiş ve tanınmış kişilerden oluşuyor (K4, 10 Mart, 2022).

Sahne alan müzisyenler yerel sanatçılardır. Özellikle müzik ağzına dikkat ederiz. Urfa Müziği, Kerkük ve Elâzığ müziğine daha yakındır (K5, 11 Mart, 2022).

Sıra gecesine gelen müşterilerin büyük çoğunluğunun seyahat acenteleri vasıtasıyla geldiği; bunun yanında münferit müşterilerin de olduğu ve özellikle son dönemde sosyal medya etkisiyle münferit müşterilerde artış olduğu bilgisine varılmıştır. K4 işletmesi, sosyal medyada tanınırlığından dolayı bireysel gelen müşterilerin daha ağırlıkta olduğunu dile getirmektedir.

Tavsiye üzerine, internet sitemizden, sosyal medyadan ve tur acenteleri aracılığıyla gelen misafirlerimiz gelmektedir. Bireysel gelen müşterimiz daha fazladır (K4, 10 Mart, 2022).

Sıra gecelerine katılım daha önceleri acenteler vasıtasıyla yapılıyordu. Şimdi sosyal medya ve internet vasıtasıyla bireysel katılımlar artmış durumundadır. Münferit gelen ailelerimizde var. Buna rağmen acenteler vasıtasıyla gelen misafirlerimiz ağırlıktadır (K8,11 Mart 2022).

Biz turlarla çalıştığımız için bize gelen müşterilerin hemen hepsi acenteler aracılığıyla geliyor. Çok az sayıda sosyal medya ve web sitemiz aracılığıyla gelenlerde oluyor(K3,08 Mart 2022).

Acenteler vasıtasıyla, sosyal medya üzerinden ve çat kapı gelen konuklarımız oluyor. Genelde %90 acentelerle çalışıyoruz (K7, 10 Mart, 2022).

Sıra gecesine katılanların yaş, cinsiyet, hangi illerden geldikleri ile ilgili bilgilere ulaşılmaktadır. Türkiye'nin her ilinden katılım olmakla birlikte İstanbul, Ankara, İzmir'den biraz daha fazla ziyaretçinin geldiği, ailelerin daha fazla rağbet ettikleri, kadınların erkeklere göre biraz fazla olduğu ve her yaş grubundan katılımcı olmakla birlikte 30-60 yaş aralığının daha ağırlıkta olduğu ifade edilmiştir.

Türkiye'nin her ilinden gelen müşterilerimiz oluyor. Özellikle İstanbul, Ankara, İzmir gibi illerden gelenler daha ağırlıktadır. Sıra gecelerine kadınların katılım oranı daha fazladır. Ziyaretçilerimiz ağırlıklı olarak 20-45 yaş arası daha fazladır (K2, 10 Mart 2022).

Türkiye'nin her yerinden gelen ziyaretçilerimiz bulunmaktadır. Özellikle İstanbul, Ankara, İzmir gibi metropol şehirlerden gelen ziyaretçi sayısı daha fazladır. Sıra gecesine katılan ziyaretçilerimiz ağırlıklı olarak 25-50 yaş arası, kadın erkek katılımcı sayısı birbirine çok yakındır (K6, 07 Mart 2022).

İşletme sahipleri ve yöneticilerine katılımcı-müşteri sayıları hakkında istatistikî bilgiler sorulmuştur. Ancak işletmelerde sıra gecesine katılanlarla ilgili istatistiksel bir kaydın tutulmadığı tespit edilmiştir. Son yıllarda hem acenteler hem de bireysel müşterilerde büyük talep artışı olduğu ancak pandemi sonrası ekonomik krizden dolayı talebin biraz azaldığı genel olarak ifade edilmiştir.

3.1. Sıra Gecesinin Önemi ve Ziyaretçiler Üzerindeki Etkisi

Bu bölümde sıra gecelerinin turistler üzerinde nasıl bir etki bıraktığı ve Şanlıurfa turizmi açısından katkısı, önemi incelenmiştir. Neredeyse tüm işletmeler, ziyaretçilerin memnuniyetinin çok yüksek düzeyde olduğunu, çok az bir kesimin memnun ayrılmadıklarını ve sıra gecesini beğenmediklerini ifade etmiştir.

Sıra geceleri Şanlıurfa'nın kültür ve turizm tanıtımı açısından büyük bir öneme sahiptir. Somut kültür tarihi yerlerin önemi kadar sıra gecesi kültürü de aynı öneme sahiptir ve Urfa turizminin gelişmesine büyük katkısı vardır (K1, 04 Mart, 2022).

Ziyaretçiler Urfa'ya geldiklerinde Balıklıgöl'ü, Eyüp Peygamber Sabır Makamını, Harran'ı Bazda Mağaralarını vs. tarihi yerleri gezdikten sonra Urfa'ya has olan sıra gecelerine katılmayı bu kültüre dair örnekleri görüp yaşamayı olumlu olarak görüyorlar (K3, 08 Mart 2022).

Şanlıurfa'ya gelen ziyaretçiler için sıra gecesi büyük bir öneme sahiptir. Gelenlerin birçoğu sıra gecelerine katılmak istemekte ve Sıra gecesine katılanların büyük bir çoğunluğu da buradan memnun ayrılmaktalar. Şehre 10 bin kişi geliyorsa 9 bin kişi sıra gecesine katılıyordur (K8, 11 Mart 2022).

Sıra gecesine katılan müşterilerimizin büyük çoğunluğu buradan memnun ve eğlenerek ayrılıyorlar. Çok az kişi sıra gecesine katılmıyordur. O katılmayanında içi gidiyordur. Sıra gecesine katılan müşterilerimizin %98 buradan memnun olarak eğlenerek ayrılıyor(K2, 10 Mart 2022).

Yani sıra gecesine katılmadan Urfa'dan gitmek olmuyor. Bir kere gelen 3-4 defa daha gelebiliyor. Tekrar gelmek istediğini söyleyenler oluyor. Sıra gecesi diğer eğlencelere göre çok maliyetli olmadığından eğlenerek, mutlu ayrılıyorlar (K19, 12 Mart 2022).

Müzik etkinliği hoşuna gitmeyen bazı müşteriler mutlaka oluyordur ama şöyle yüzdelik olarak katılanların %98 eğlenerek mutlu ayrılıyorlar (K10, 08 Mart 2022).

Urfa'ya gittik, gezdik illaki yemek yiyeceğiz. Kebap yesek 100-120 lira tutar diyorlar. Bunun yerine 200 lira sıra gecesine versek hem yöresel yemeklerimizi yeriz hem de eğleniriz diyorlar (K19, 12 Mart 2022).

Çok memnun ayrılıyorlar. Eğlenceyi dozunda yaşıyorlar. Müzikten anlamasalar bile eğlenebiliyorlar. Çiftetelli, göbek, halay çekiyor, yemeğini yiyor, alkolünü içiyor ve buradan eğlenerek gidiyor (K12, 07 Mart 2022).

İşletmecilerin çoğu 2019'un Göbeklitepe yılı ilan edilmesiyle birlikte sıra gecesine olan talebin arttığını; sıra gecesi düzenleyen işletme sayısında artış olduğunu ve Şanlıurfa turizmi için sıra gecelerinin büyük bir faydası olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar, Şanlıurfa'ya gelenlerin sıra gecesine katılmadan şehirden ayrılmadığını; şehri bir nedenle ziyaret edenlerin muhakkak sıra gecesine de gittiğini belirtmişlerdir.

3.2. Sıra Gecelerinin Şanlıurfa Turizmine Etkileri

Bu bölümde işletmecilere sıra gecelerinin turizme olumlu ve olumsuz etkileri sorulmuştur. Katılımcıların hemen hemen hepsi sıra gecelerinin turizme olumsuz etkisinin olmadığını düşünmektedir. Olumsuz etkisinin olduğunu söyleyen bir işletmeci, bunun sunulan sıra gecesinin hizmet kalitesi ya da kötü hizmetle ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Sıra gecelerine olan talebin önceleri televizyon programları aracılığıyla sonrasında ise Göbeklitepe'nin popüler olması sayesinde arttığının altını çizmişlerdir.

Olumsuz bir yönü olduğunu düşünmüyorum. Aksine turizmin gelişmesinde %100 katkı sağladığını düşünüyorum. Yaşayan bu kültürü görmek ve yaşamak isteyenlerin ilk tercihlerinde biri de sıra gecesidir. Urfa'ya gelen turist sayısında artışa katkı sağlamaktadır. Acenteler, yerel esnaf, konukevleri, oteller vs. paydaşlar sıra gecesi sayesinde fayda sağlamaktalar (K1, 04 Mart 2022).

Sıra geceleri de bu şehrin kültürel mirası olduğu için sıra gecelerine talebi arttırmıştır. Bu talep ise ekonomik ve istihdam açısından büyük katkı sağlamaktadır (K6, 07 Mart 2022).

Urfa'ya dışarıdan bakanlar doğuda olduğu için yobaz olarak görüyorlar. Örneğin İstanbul'daki biri burayı köy olarak görüyor ama Göbeklitepe'yi, Halfeti'yi, Harran'ı vs. gezip sıra

gecesine katıldıktan sonra memnun bir şekilde ayrılıyorlar. Onun için yöremizi en güzel etkinliklerle anlatıyoruz, tanıtıyoruz. Turizm olarak hem manevi hem de maddi kazanımlar sağlıyoruz (K4, 05 Mart 2022).

Sıra gecesi Urfa için ekonomik anlamda büyük bir katkısı vardır. Berberi bile abi bugün sıra gecesi var mı diye soruyor. Çünkü onunda müşteri potansiyelidir. Olumsuz olarak sıra gecesini etkisinin olduğunu düşünmüyorum. Sıra geceleri turizmin temel sektörü olmuş ve tüm esnaf kesimin bundan yarar sağladığı bir aktivitedir (K7, 06 Mart 2022).

Eğer bu sıra gecelerini usulüne göre yaparsak ve bir düzen olursa daha büyük kazanımlar elde edebiliriz. Ama maalesef son dönemlerde önüne gelen 3-4 odalı konakları restore edip sıra gecesi düzenliyorlar. Bu tür yerler turizm için büyük bir zarardır (K15, 11 Mart 2022).

Televizyon programları ile meşhur olan sıra geceleri Göbeklitepe ile daha da popüler hale geldi. İnsanlar en orijinal haliyle sıra gecelerini merak ettiklerinde katılım her yıl baya artmaktadır. Bu da sıra gecelerinin turizmin temel parçası olduğunu göstermektedir (K14, 10 Mart 2022).

Sıra gecelerinin olumsuz yönlerinin olduğunu düşünmüyorum. Çünkü her gün sıra gecesine olan talep artışı tüm kesimler yani oteller, konukevleri, esnaflar, acenteler, taşımacılık yapanlar, işsizler vs. yararlanmaktadır (K18, 11 Mart 2022).

Sıra gecesine gelen ciddi anlamda bir meblağ bırakıyor. Büyük bir gelir döngüsü var. Turizm olarak büyük bir ekonomik girdisi var. İsotundan çerezine kadar her kesimden esnaf bundan faydalanıyor (K19, 12 Mart 2022).

İnsanların daha çok sıra gecelerine katılması ile Şanlıurfa'nın turistik cazibesinin arttığı vurgulanmış; gelen her turistin otelinden konukevine, esnafından acentelere kadar yani her kesime ekonomik bir fayda sağladığının altı çizilmiştir. Sıra gecelerinin özellikle ekonomik yönden kent ekonomisine; istihdam sağlaması ve gelir artışı yaratması açısından ciddi katkı sağladığı anlaşılmıştır. Bunun yanında kent kültürü ve geleneksel değerlerin anlaşılması ve ziyaretçilerle kültürel etkileşim bağlamında da olumlu etkileri olduğu görülmüştür.

3.3. Turizmin Sıra Gecesi Geleneğine Etkileri

Bu bölümde katılımcılara turizmin sıra geceleri üzerindeki etkisi sorulmuştur. Bazı katılımcılar sıra gecesine olan talebin işi bilmeyenlerin de bu sektörü girdiğini ve sıra gecesi kültürünün dejenere olduğunu, bir kısmının da muhafazakar kesimin sıra geceleri ile eğlence ortamına katıldığını ifade etmişlerdir.

Sıra gecesi dediğimiz Urfa'ya has olan ve arkadaşlar arasında yapılan gecedir. Sonrasında biz bunu eğlenceye döktük. Gelen insanlar bu yörenin örf adetlerini görmek ve eğlenmek istiyorlar (K3, 8 Mart 2022)

Muhafazakârların başka yerde gidemeyeceği eğlence ortamına sıra gecesinde aileleriyle rahat katılabiliyor. Bunun sebebi de alkolsüz bir ortam olmasıdır. Mesela ben eşimi bir bara götüremem ama böyle bir ortama rahat götürebilirim. Şimdiye kadar muhafazakâr kesimin giremediği şey eğlence ortamıydı. Ama şimdi sıra geceleri eğlence ortamına girmiş oluyor (K5, 11 Mart 2022)

İşletmemizde alkol ikramı yapılmadığından, alkolsüz sıra gecesi mi olur diyenler oluyor. Sıra gecesinin temelinde alkol yoktur. Eğlence amaçlıdır. Birde katılanları çoğunluğu ailelerdir. Bu da bizim için sıkıntıdır. Tabi ki alkolü sıra gecesi yapanlara da saygımız vardır. Alkollü sıra gecesi yapan mekân sayısında da son yıllarda ciddi artış vardır (K9, 08 Mart 2022)

İşi bilmeyenlerde bu sektöre girdi. Mobilyacı vs. gelip işletme açıyor ve bunlar işten anlamıyorlar. Kullandıkları malzemeler çok ucuz ve kötüdür (K17, 13 Mart 2022)

Yeni türeyen mekânlar var. Eğer gerekiyorsa bir puanlama sistemi ile her şikâyette puan düşmeli, belli bir noktadan sonra hatta kapatılmalıdır (K13, 07 Mart 2022)

Çok fazla yeni mekân açılıyor. İnsanlar iyiyi görmediği zamanda kültürün dejenere olduğunu, tamamen insanların suiistimal edildiğini düşünüyor (K16, 12 Mart 2022)

Eğer bu sıra gecelerini usulüne göre yaparsak ve bir düzen olursa daha büyük kazanımlar elde edebiliriz. Ama maalesef son dönemler önüne gelen 3-4 odalı konak restore edip sıra gecesi düzenliyor. Bu tür yerler turizm için büyük bir zarardır (K15,11 Mart 2022)

Şehrin kendi geleneğinde kadın ve erkekler için ayrı ayrı düzenlenen bu geleneksel eğlence, turizmle birlikte karma bir hal almış olup kadın ve erkeklerin birlikte dahil olabildikleri bir etkinliğe dönüşmüştür. Bununla birlikte, bazı işletmelerde alkol servis edilmesi de önemli bir değişikliktir. Ancak bazı işletmeciler bunu bir bozulma olarak görürken; bazıları ise normal karşılamaktadır. Sıra gecelerinin geleneksel boyutunun turizmle birlikte değiştiği, eğlencenin daha ön plana geçtiği ve sınırlı da olsa bazı işletmecilerin bundan rahatsız olduğu söylenebilir. Turistik talepteki artış ile mekân sayısında da artış olduğu, ancak bunların çoğunlukla kaliteli ve iyi hizmeti göz ardı eden işletmeler olduğu bazı katılımcılar tarafından vurgulanmaktadır. Geleneksel bir kültür olan sıra gecelerinin turizm ile etkileşimi, sıra gecelerinin turizm aracılığıyla metalaştırılması/ticarileştirilmesi sonucunu doğurmaktadır. İşletmeciler de bu durumun farkında olarak, turizmin salt ekonomik araçsallığına vurgu yapmakta ve verdikleri cevaplarda bu duruma işaret etmektedirler.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada Şanlıurfa'da yerel kültürün ve kentin imajında önemli bir yeri olan sıra gecelerinin turizme, turizmin de sıra geceleri geleneğine etkilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda Şanlıurfa'da sıra gecesi düzenleyen işletmelerin sahipleri ya da yöneticileriyle görüşmeler aracılığıyla veriler toplanmış olup çeşitli bulgular elde edilmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular ile literatür karşılaştırıldığında Tayanç (2021) ve İşikırık (2021) çalışmalarında sıra gecelerinde bir yozlaşma olduğuna vurgu yaparken, Kürkçüoğlu (2017) da çalışmasında sıra gecelerinin üç saatlik bir süreden kısa icra edilmesini sıra geceleri geleneğinden kısmen uzaklaşma olarak yorumlamıştır. Bu çalışmada da bazı işletmecilerin benzer görüşte oldukları görülmüştür.

Çepik (2020) çalışmasında sıra gecelerinin yapıldığı mekânlar ve müzikli eğlence biçiminin bu çalışmada da benzer biçimde olduğu ortaya çıkmıştır. Önal (2019), Mızrak (2019) ve Baştepe (2019) çalışmalarında ortaya çıkan müzik kültürünü merak eden insanların sıra gecelerine katılma konusundaki yüksek istek ve motivasyonları, bu çalışmada da desteklenmiştir.

Sohbet toplantılarının hoşça vakit geçirme, kültürel değerlere sahip çıkma, genç kuşaklara aktarma, eğlenme ve eğlendirme fonksiyonunun yanı sıra aynı zamanda katılımcıların toplum içerisinde model olarak görülen, toplumsal kimlik kazandıran, yardımlaşma ve dayanışma gibi sorumluluklar yükleyen bir işlevi de mevcuttur. Sosyal yaşamda bu kadar önemli işlevleri olan sohbet toplantıları incelendiğinde bu geleneğin devamlılığını ve sürekli diri kalmasını sağlayan en önemli faktörün müzik olduğu görülmektedir.

Şanlıurfa'ya gelen turistlerin mutlaka sıra gecelerine katılma isteğinin olması ve çok yüksek bir oranda sıra gecesi katılımı, kent için önemli bir turistik çekicilik haline geldiğini göstermektedir. Literatürde sohbet toplantılarını ve sorunların konuşulduğu bir meclisi de yansıtan sıra gecelerinin araştırmadaki işletmelerde söz konusu olmadığı ve eğlence boyutunun daha fazla öne çıktığı görülmüştür. Bunu yine turizmin sıra gecesi üzerindeki etkilerden biri olarak değerlendirmek olasıdır. Özellikle muhafazakâr kesime de ailece ya da kadın erkek katılabilecekleri bir eğlence imkânı sunulan mekânların olması bunu desteklemektedir. Son dönemlerde şehre gelen turistlere sıra gecelerinde alkol ikramı yapan işletme sayısı ile bunu talep eden ziyaretçi sayısında bir artış olduğu bu çalışmada ortaya çıkmıştır. Bu durum turizm üzerinden şekillenen talep yönlü bir değişimi zorladığı; kentin sosyo-kültürel dokusunda bir etki yaptığı söylenebilir. Kentte geleneksel olarak evlerde devam eden sıra gecesi ve sıra günü ritüelleri ile turizmin gelişmesine bağlı olarak turistler için ortaya çıkan işletmelerdeki sıra gecelerinin birbirinden farklı devam ettiği; bazı işletmeciler tarafından bunun bir yozlaşma unsuru olarak değerlendirildiği görülmüştür.

2019'un Göbeklitepe yılı ilan edilmesi konukevleri sayısında ve sıra gecesine olan talepte büyük bir artış olduğu görülmüştür. Bir diğer sonuç ise görüşme yapılan işletmelerin hiçbirinde sıra

gecesine dair istatistikî bilgilerinin olmayışıdır. Bu durum, bu alanda faaliyet gösteren işletmelerin gelecek için yatırım planlarını yapmasını zorlaştıracaktır.

Hali hazırda kentin somut ve somut olmayan kültürel miras değerleri açısında büyük bir rezerve sahip olduğu ve bunun gelecekte artarak devam edeceği öngörülebilir. Bu anlamda Göbeklitepe, Urfa kalesi, Harran, Halfeti, Kiliseler ve Camiler gibi somut miras değerlerinin çekiciliği ile sıra geceleri, Urfa mutfağı, tören ve anmalar gibi etkinliklerle somut olmayan değerlerin kombine edilmesi önem arz etmektedir. Çalışmada şehre tur düzenleyen acentelerin büyük bir çoğunluğunun bunu birleştiren paketler düzenlediği ve sıra gecelerini domine ettiği görülmüştür. Bunun artarak devam etmesi ve kentin kültürel dokusundaki diğer unsurların da bu sürece dahil edilmesi gerekmektedir.

İşletmecilerin birbirlerine eleştirel bir bakış açısına sahip oldukları, rekabetin belirgin; birliğinse zayıf olduğu tespit edilmiştir. Gelecekte bir dernek ya da başka bir çatı üzerinden sıra gecesi düzenleyen işletmelerin, birlikte ve ortak çıkarlarına uygun hareket etmelerini sağlayacak bir yapılaşmanın gerçekleştirilmesi önemli olacaktır. Paydaş haline gelmek ve hareket etmek işletmeleri sadece ticari anlamda değil hali hazırda sıra gecelerinin uygulanışı ile ilgili hizmet kalitesine ilişkin normların da düzene oturtulması ya da standartların geliştirilmesini kolaylaştırabilir.

Sıra geceleri, kentin kültürel yapıtaşında var olan ve uzun bir süredir Şanlıurfa turizmi için vazgeçilmez hale gelmiş bir aktivitedir. Bu müzik, yemek, oyun ve sohbet içeren geleneğin ziyaretçiler için daha çok eğlence yönü ağır bassa da onlar için de kentin yerel kültürünü, geleneklerini, müziği ve insanını tanıma olanağı sağladığı açıktır. Çalışmada sıra gecelerinin kente, turizm yönünden önemli bir katkısının olduğu ve bunun daha çok ekonomik alanda cereyan ettiği; turizmin de sıra gecelerine etkilerinin olduğu ve bunun daha çok sosyo-kültürel temelde gerçekleştiği görülmüştür. Bu açıdan karşılıklı bir etkileşimin olduğu ilişki söz konusudur. Bu çalışmadan hareketle aşağıdaki öneriler sunulabilir;

✓ Sıra geceleri gibi diğer somut olmayan kültürel miras unsurlarının da turizm ile kombine edilmesi gerekmektedir.

✓ İşletmelerin ve kamu kurumların sıra gecelerinin turizm potansiyeli için yapacakları yatırımlar açısından sıra geceleri ile ilgili istatistikî bilgiler gerekmektedir.

✓ Sıra gecelerinin canlı kalmasının en önemli faktörü müzik olduğundan yerel sanatçıların desteklenmesi gerekmektedir.

✓ Gastronominin konaklama üzerindeki etkisi sıra gecelerinde de mevcut olduğundan bu alanda yatırımların yapılması gerekmektedir.

✓ Sıra gecesi düzenleyen işletmelerin, birlikte ve ortak çıkarlarına uygun hareket etmelerini sağlayacak bir yapılaşmanın gerçekleştirilmesi önemli olacaktır.

✓ Gelecekte yürütülecek çalışmaların özellikle sıra gecelerine katılan ziyaretçiler, seyahat acenteleri ve diğer turizm işletmeleri üzerine odaklanması alandaki boşluğu biraz daha dolduracaktır.

Bu çalışma Şanlıurfa ilinde, sıra geceleri ve turizm ilişkisine odaklanmış ve bununla sınırlıdır. Araştırma sıra gecesi düzenleyen işletmeler üzerinden yürütülmüş olup gelecekte farklı paydaş ve yöntemlerle yürütülecek çalışmalara dayanak sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akbıyık, A. (2009). *Urfa Sevdalısı.* Şanlıurfa: Sembol Ofset Matbaa.

Akbıyık, M. (2014). *Şanlıurfa İlinin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Planlamaya Yönelik Öneriler.* Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Akbıyık, A. ve Kürkçüoğlu, S. S. (2002); *Şanlıurfa Halk Müziğine Genel Bir Bakış*. Şanlıurfa: ŞURKAV Yayınları

Akmeşe, H., Ataman, D. ve Aras, S., "Somut Kültürel Mirasın Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Mardin İli Örneği", *Journal of Social and Humanities Sciences Research,* 5(29): 3598-3607 (2018).

Akpınar, H., Bektaş, E., Önal, M., Ekinci, A., Bilen, O. O., Baştepe, K., Mızrak, R., Kaya, M., ... ve Şahin, Ö. G. C. (2019). *Geçmişten Günümüze Urfa'da Müzik*. Ankara: Gece Kitaplığı

Aslan, E. (2014). Ahi Örgütlerinden Urfa Sıra Gecesine Uzanan Bir Kültür Geleneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1*(1), 5-15.

Atlı, S. (2018). Türkiye'deki Geleneksel Sohbet Toplantıları Üzerine Bir Değerlendirme. *Millî Folklor*, 30(117), 88-101.

Barakazı, M., & Önçel, S. (2017). Rekreasyonel Turizm Faaliyeti Olarak Urfa Sıra Geceleri. *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi, 2*(1), 87-97.

Birinci, S., Kaymaz, Ç. K., ve Camcı, A. (2018). Göbekli Tepe'nin Arkeolojik Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi (Şanlıurfa). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(3), 1351-1367.

Çepik, F. (2020). *Geleneksel Sohbet Toplantıları Bağlamında Şanlıurfa Sıra Geceleri Üzerine Bir İnceleme.* Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gaziantep.

Cicioğlu, M. N. (2018). *Şanlıurfa'da ve Azerbaycan'da Gazel Okuma Geleneği*. *Bir Devr-i Kadîm Efendisi Prof. Dr. Tahir Üzgör'e Armağan* Editörler: Üzeyir Aslan, Hakan Taş, Ömer Zülfe, 248.

Dinç, S., (2021). *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelerde Sergilenmesi: Bocuk Gecesi Örneği.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler. İzmir.

Gönel Sönmez, T., ve Öger, A. (2019). Urfa Sıra Geceleri ve Uygur Otuz Oğul Meşrebi. Ekinci, A. ve diğerleri.(Yay. Haz.). *Geçmişten Günümüze Urfa'da Müzik*, 2012(s. 344-354). Ankara: Gece Kitaplığı.

Günbayı, İ. (2019). *Nitel Araştırmada Veri Analizi: Tema Analizi, Betimsel Analiz, İçerik Analizi ve Analitik Genelleme*. http://www.nirvanasosyal.com/m/h-392-nitel-arastirmada-veri-analizi-tema-analizi-betimsel-analiz-icerik-analizi-ve-analitik-genelleme.html Erişim Tarihi: 06.04.2022

Kartal, B., (2022). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Somut Olmayan Kültürel Miras Ögelerine İlişkin Öğretmen Görüşleri.* Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Amasya.

Kürkçüoğlu, A. C., Akalın, M., Kürkçüoğlu, S., ve Güler, S. (2002). *Şanlıurfa, Uygarlığın Doğduğu Şehir.* Şanlıurfa: Şurkav Yayınları.

Kürkçüoğlu, S.S. (2017). *Şanlıurfa Sıra Gecesi Geleneği ve Türküleri,* Şanlıurfa: Şurkav Yayınları.

Macit, M. (2010). Urfa Sıra Gecelerinde ve Musiki Meclislerinde Okunan Gazellerin İşlevi. *Millî Folklor, 22*(87).

Odabaşı, F. (2006). Dil-Kültür Bağlamında Müzik Dili ve Bunun Sosyal Bütünleşmedeki yeri. *Journal of İstanbul University Faculty of Theology*, (14), 237-258.

Oğuz, M. Ö. (2009). Somut Olmayan Kültürel Miras ve Kültürel İfade Çeşitliliği. *Milli Folklor Dergisi, 11*(82), 6-12.

Özdemir, M. (2001). *Şanlıurfa Müzik Hayatında İki Usta Sanatçı: Mukim Tahir ve Bakır Yurtsever.* Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Tayanç, M. (2021). Kent kimliğinin İnşasında Bir Geleneksel Oyun: Sıra Gecesi. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9*(1), 36-45.

Timothy, D. J., ve Tosun, C. (2003). Appropriate planning for tourism in destination communities: participation, incremental growth and collaboration. *Tourism in destination communities*, 181-204.

Zapata-Barrero, R., ve Yalaz, E. (2019). Göç çalışmalarında nitel araştırmalara giden yolu açmak. Zapata-Barrero, R. ve Yalaz, E.(der.) *Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar içinde,* GarKitaplık, İstanbul, 1-9.

https://www.unesco.org.tr/Content_Files/Content/Sektor/Kultur/sokum_bb.pdf (Erişim Tarihi: 01.08.2022)

https://sanliurfa.ktb.gov.tr/TR-310116/2022-turizm-istatistikleri.html (Erişim Tarihi: 02.08.2022)

https://www.kulturportali.gov.tr/portal/gelenekselsohbettoplantilari (Erişim Tarihi: 24.07.2022)